

української мови, що має сприяти підвищенню мовної та мовленнєвої культури магістрантів. Така педагогічна технологія є інструментом ґрунтового розвитку творчих здібностей студентів, сприяє формуванню тривірневої організації навчально-пізнавальної діяльності: перший рівень – структурне-системне угруповання навчального матеріалу; другий – самостійна аналітична робота зі складовими частинами за спеціальною методичною технологією; третій – створення структурної моделі знань.

Дослідження ґрунтується на основних положеннях Конституції України, Законів України «Про мови», «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Державному стандарті початкової загальної освіти.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» (Поточна редакція від 05.03.2025, підстава – 4080-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

2. Закон України «Про освіту» (Поточна редакція від 27.03.2025, підстава – 4246-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (Поточна редакція – від 15.11.2024, підстава – 4017-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 02.04.2025).

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Остапенко О. П.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри теплоенергетики*

*Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна*

Система управління якістю вищої освіти в Україні є комплексом механізмів, процедур та інституцій, спрямованих на забезпечення та підвищення якості освітніх послуг.

У відповідності із Законом України "Про вищу освіту" (стаття 16) [1], "Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти" [1].

Основними елементами системи управління якістю вищої освіти в Україні є:

- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) [2], що здійснює зовнішнє оцінювання якості вищої освіти, акредитацію освітніх програм та інституційну акредитацію закладів вищої освіти;

- Внутрішні системи забезпечення якості освіти. Відповідно, кожен заклад вищої освіти (ЗВО) створює власну систему забезпечення якості відповідно до стандартів ESG (European Standards and Guidelines) [3];

- Стандарти вищої освіти. В них визначені вимоги до освітніх програм для кожної спеціальності та освітнього рівня;

- Ліцензування та акредитація – що є механізмами державного контролю якості освіти.

У принципах функціонування системи управління якістю вищої освіти в Україні закладені наступні підходи: автономія закладів вищої освіти, прозорість та відкритість процедур, академічна доброчесність, студентоцентрикований підхід та інтеграція до Європейського простору вищої освіти.

Проблемами та викликами, з якими стикається система управління якістю вищої освіти в Україні, є недостатнє фінансування системи вищої освіти, бюрократизація процесів забезпечення якості, формальний підхід до впровадження внутрішніх систем забезпечення якості, недостатній зв'язок освіти з ринком праці та роботодавцями; а також виклики, пов'язані з воєнним станом та дистанційним навчанням.

Реформування системи управління якістю вищої освіти в Україні триває, і попри значні досягнення, ще залишається чимало аспектів, які потребують удосконалення для забезпечення конкурентоспроможності української вищої освіти на міжнародному рівні.

Окрему увагу слід зосередити на внутрішніх системах забезпечення якості освіти в Україні. Внутрішні системи забезпечення якості (ВСЗЯ) є одним із ключових елементів сучасної системи управління якістю вищої освіти в Україні, що функціонують на рівні закладів вищої

освіти. Впровадження ВСЗЯ регламентується: Законом України "Про вищу освіту" (стаття 16) [1]; стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) [3]; положеннями про внутрішнє забезпечення якості, які розробляються безпосередньо закладами вищої освіти.

Основними складовими внутрішньої системи забезпечення якості освіти в Україні є:

- формування політики та процедур забезпечення якості, що полягає у розробці стратегії та політики ЗВО щодо якості, створенні і регулярному перегляді нормативних документів;
- механізми розробки та затвердження освітніх програм (забезпечуються процедури розробки програм з урахуванням стандартів вищої освіти; відбувається залучення стейкхолдерів (роботодавців, студентів, випускників) до формування програм; проводиться регулярний перегляд та оновлення освітніх програм);
- студентоцентроване навчання та оцінювання (що передбачає впровадження різноманітних форм навчання; прозорі критерії оцінювання; механізми апеляції результатів оцінювання);
- забезпечення якості викладацького складу (що здійснюється через дотримання процедури конкурсного добору викладачів; забезпечення системи підвищення кваліфікації; оцінювання ефективності роботи викладачів, у тому числі студентським опитуванням);
- навчальні ресурси та підтримка студентів (здійснюється забезпечення необхідними матеріальними ресурсами; інформаційна та консультативна підтримка);
- інформаційний менеджмент (збір, аналіз та використання інформації для управління освітніми програмами; створення інформаційних систем для моніторингу якості);
- публічна інформація (прозорість та доступність інформації про освітні програми, критерії оцінювання, освітні можливості);
- циклічне зовнішнє забезпечення якості (підготовка до процедур зовнішнього оцінювання якості; імплементація рекомендацій за результатами зовнішнього оцінювання).

Реальний стан впровадження ВСЗЯ в українських ЗВО досить різноманітний. Провідні університети мають розвинені системи із залученням різних структурних підрозділів (відділів якості, моніторингових центрів, аналітичних служб). Проте, частина ЗВО ще перебувають на етапі формування комплексних систем, часто обмежуючись окремими елементами (студентські опитування, оцінка роботи викладачів). Поширеною проблемою залишається формальний підхід до впровадження ВСЗЯ, коли процедури не працюють ефективно у реальності.

Військова агресія Росії створила додаткові виклики для функціонування ВСЗЯ: необхідність забезпечення якості в умовах дистанційного навчання; адаптацію процедур до умов переміщення студентів та викладачів; гнучкість в організації освітнього процесу; забезпечення психологічної підтримки учасників освітнього процесу. Впровадження дієвих внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти залишається одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності українських ЗВО та інтеграції до європейського освітнього простору.

Управління якістю у закладі вищої освіти є комплексною системою, що охоплює всі аспекти освітньої діяльності та спрямована на забезпечення високого рівня підготовки здобувачів освіти. Ефективна система управління якістю є основою конкурентоспроможності закладу та довіри до нього з боку стейкхолдерів. Викликами, з якими стикаються в управлінні якістю у ЗВО, є: формалізм у підході до забезпечення якості, недостатнє залучення стейкхолдерів, обмеженість ресурсів для впровадження інновацій, опір змінам серед персоналу та труднощі об'єктивного вимірювання якості освіти.

Для покращення ефективності управління якістю закладам вищої освіти слід залучати інноваційні підходи до управління якістю, це, зокрема: цифровізація процесів забезпечення якості; аналітика даних (data analytics) для прийняття рішень, інтеграція освіти з науковими дослідженнями та інноваціями, персоналізоване навчання, гнучкі освітні траєкторії та інтеграція з міжнародними системами забезпечення якості.

Проте, при впровадженні інновацій, в управлінні якістю освіти ЗВО стикаються з певними викликами. Це необхідність значних інвестицій у цифрову інфраструктуру, потреба у розвитку цифрових компетентностей викладачів та адміністраторів, забезпечення балансу між інноваціями та збереженням академічних традицій, адаптація регуляторної бази для підтримки інноваційних підходів; захист даних та кібербезпека в інтегрованих системах управління якістю.

Впровадження інноваційних підходів до управління якістю вищої освіти дозволить закладам адаптуватись до викликів сучасності, підвищити релевантність освіти та забезпечити конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку праці.

Ефективна система управління якістю у ЗВО має бути органічно інтегрована в усі процеси закладу, залучати всіх учасників освітнього процесу та бути спрямованою на постійне вдосконалення діяльності закладу для задоволення потреб стейкхолдерів та суспільства в цілому.

Література:

1. Закон України "Про вищу освіту" (стаття 16). URL: https://kodeksy.com.ua/pro_viwu_osvitu/statja-16.htm (дата звернення: 13.04.2025).
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). URL: <https://naqa.gov.ua/> (дата звернення: 13.04.2025).
3. The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). ESG standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area. URL: <https://www.enqa.eu/esg-standards-and-guidelines-for-quality-assurance-in-the-european-higher-education-area/> (дата звернення: 13.04.2025).

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ШЛЯХОМ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ)

Посохов Є. О.

*доктор хімічних наук,
старший викладач кафедри органічної хімії, біохімії,
лакофарбових матеріалів та покриттів
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Навчання студентів органічної хімії є важливим етапом у підготовці майбутнього інженера-технолога [1, с. 179]. Зокрема, знання з цієї дисципліни дають змогу проводити оцінку можливостей розвитку виробництва, наприклад, за рахунок впровадження нових технологій. У виробничій діяльності технологу доводиться не лише контролювати хімічний процес згідно з регламентом, але й іноді досить швидко приймати рішення щодо корекції того чи іншого фактора, що часом виходить за рамки існуючої документації. Таке швидке рішення, яке доводиться приймати технологу, залежить не тільки від його загального обсягу знань, а й від уміння застосувати їх для пошуку нового оптимального рішення під час можливої нетипової ситуації. Таким чином, одним з шляхів якісної підготовки майбутнього інженера-технолога є розвиток творчого мислення під час навчання органічної хімії.